

Геополитика и международни отношения

ИСЛЯМСКИЯТ ФУНДАМЕНТАЛИЗЪМ - ЗАПЛАХА ЗА ЕВРОПЕЙСКАТА СИГУРНОСТ

БОРИСЛАВ НАКОВ

Казвам се **Борислав НАКОВ**, студент съм IV-ти курс в Университет по библиотекознание и информационни технологии със специалност „Национална сигурност“. Имам силен интерес към геополитическите процеси и анализирането им, дипломацията и хибридни войни. Знанията и уменията ми са придобити в периода ми на обучение в УниБИТ както и от комуникацията с преподавателите от учебното заведение.

Резюме: Темата, която ще бъде разгледана в статията е изключително актуална за нашето време. Десетки анализатори смятат, че ислямският фундаментализъм е сериозна заплаха за сигурността не само на Европа, но и на света. Самата идея свързваща се с насилствено създаване на обща ислямска държава предизвиква силно притеснение в гражданите по света. Ето затова про-

блемът, който ще бъде разискван се изследва със завиден интерес. Следващите редове ще представят именно рисковете и заплахите от налагащата се идеология наречена „ислямски фундаментализъм“.

Ключови думи: Ислямски фундаментализъм, салафизъм, уахабизъм, „Мюсюлмански братя“, „Хамас“, заплаха

ISLAMIC FUNDAMENTALISM - A THREAT TO EUROPEAN SECURITY

BORISLAV NAKOV

Abstract: The topic to be discussed in the report is extremely relevant for our time. Dozens of analysts believe that Islamic fundamentalism is a serious threat to the security not only of Europe, but also of the world. The very idea of forcibly creating a common Islamic state causes great concern among citizens around the world. That is why the

problem to be discussed is being studied with enviable interest. The following lines will present precisely the risks and threats of the emerging ideology called „Islamic fundamentalism“.

Keywords: Islamic fundamentalism, salafism, wahhabism, „Muslim Brotherhood“, „Hamas“, threat

Нашето съвремие е белязано от неуморими темпове на развитие и глобализация. Огромният подем в развитието на технологиите, даде възможност бита и културата на човек от едната страна на земното кълбо без проблем да достигне до човек от другата страна на земното кълбо. Размерите на глобализацията надмина очакванията и на най-големите поддръжници на идеята. Глобализацията направи света много по-свързан, като това провокира обмяна на култура, хора и идеи по целия свят. Отвъд всичките положителни проце-

си, които създаде глобализацията, създаде и един процес, който във времето придоби заплашителен облик. Създаването на ислямския фундаментализъм се възроди именно поради глобализацията или по-скоро поради подмяната на културния модел на обществата с ислямска принадлежност. От появата си ислямският фундаментализъм присъства в обкръжението ни ежедневно. Средствата за масова комуникация и в частност медиите дават различни понятия на ислямския фундаментализъм като често той бива свързван и погрешно

сравняван с радикализма, екстремизма и не малко пъти с тероризма. Обикновеният човек едва ли би намерил разлика между тези понятия, но когато става въпрос за сигурност е нужно разбирането на проблема в неговата същност. Зората на ислямския фундаментализъм такъв какъвто го познаваме днес може да бъде определена около XIX-XX век, като Близкият изток и Северна Африка са районите в който той се създава.

Процесите, които създават ислямския фундаментализъм не могат да бъдат датирани с точност. Като начало може да се отбележи, отслабването на Османската империя и нарастването на недоволството на ислямските народи, които я населяват в края на XVIII-ти началото на XIX-ти век. Тези обстоятелства дават възможност на европейските колониални държави да упражнят своята активна политика по завладяването на териториите намиращи се в Близкия изток и Северна Африка. Използвайки преки военни нахлувания и целенасочени заселвания на християнски общности в тези територии, колониалните държави оказват контрол върху много от османските владения. Контактът, който се осъществява между месните ислямски народи и заселилите се християнски общности и войници, ясно показват изостаналостта на ислямския свят в сравнение с европейската цивилизация. Този ярък контраст на развитие още повече поражда недоволство в ислямската общност. Провокирано от това недоверие след втората половина на 19 век се създават идеите за създаване на светско управление в земите на ислямските народи. Поддръжниците на идеята ясно подчертават, че според тях силната връзка между религията и общественият живот е причината за упадък и липсата на модернизация в ислямските територии.

Лансира се тезата, че тези народи трябва да се освободят от „оковите“ на религията и силно да я разграничат от социалния и политическия си живот. Като последица от всичките тези идеи през втората половина на XIX- и началото на XX- век започва процес по реформиране на исляма наречен - „ислямски реформизъм“. Най-ярките реформисти са Джамал ад-дин Афгани, Мохамед Абду и Абдулрахман Кавакиби. Идеята която пропагандират е изчистването на исляма от консервативните и закостенели текстове на Корана, които пречат за модернизацията и напредъка на ислямската общност. В техните разсъждения започва да се говори за създаването на обща държава, обединяваща всички народи изповядващи исляма, като тази основа после бива използвана за създаването на фундаментализма такъв какъвто го познаваме днес. Това е и идеята зад която по-късно застават всички ислямски фундаменталистски организации, целящи именно създаването на ислямски халифат по подобие на този от миналото. Поради тези връзки с миналото много хора от ислямската общност приемат идеите на ислямския реформизъм въпреки революционните идеи, които са заложени в него. По тази причина през 50те и 60те години на XX-ти век националистическите партии създадени в държавите с ислямска общност, набират голяма популярност и завземат властта. Обещанията им за справяне със западното нашествие и опити за подмяната на култура, създават силен неприязън в ниските прослойки на ислямското общество към западните страни. Нещо повече, създаването на еврейските организации с идея за Велик Израел и последващата война през 1947 година, която на практика узаконява Израелската държава, дават началото на аналогични организации в ислямския свят, някои стигащи до подстрекаване за радикални действия срещу запада и „най-големият враг на ислямските народи-Израел“. Сътресенията в държавите управлявани от националистическите партии, довеждат обществото до криза и търсенето на нова политическа система която да укрепи стабилността на ислямската общност. Разбира се набиращият по това време комунизъм, практически е не приложим в ислямските държави поради атеистичният характер на политическия строй. Алтернативата, която бива избрана е така наречената модернизация от западен тип. Налагането на западноевропейски ценности и модел на управление довеждат до ог-

ромни промени в начина на живот на ислямските народи. Отделянето на религията от политическият и социалният живот на практика е скъсване с миналото на ислямската общност. Провокирано от подмяната на целият начин на живот и като цяло мироглед на ислямските народи, паралелно на западноевропейските културни ценности, се създава едно движение или по-скоро идея за налагане насилствено на исляма и фундаменталните му ценности, преплетени и с политическите измерения за създаване на обща ислямска държава, на всички народи изповядващи ислям, с други думи- Халифат. Значителна помощ на застъпниците на тази идея е предоставена от страна на социалистическият строй. Замисълът на тази помощ е възпирането на разпространението на либералните посткапиталистически ценности. В страни като Алжир, Египет и Палестина се създават организации със силно социалистическо влияние, като начинът им на работа и структурата им силно доказват това. Социалната обвързаност на тези организации определящи я под шапката на религията правят така, че хората от ниските прослойки на обществото да им се доверят и по този начин да станат сподвижници в техните идеи. Радикалността в намеренията на организациите е насочена отново към враговете определяни по рано от националистическите управления, а именно западните страни в това число САЩ, Франция, Великобритания, а също и към Израел като основен виновник за тежкия живот на ислямската общност. Това всъщност е и завършеният облик на ислямският фундаментализъм, претърпял метаморфози през времето. Този ислямски фундаментализъм е и заплахата, която познаваме в наши дни. Повечето организации и хора изповядващи идеите на ислямският фундаментализъм са свързани с текстовете на ислямският учен и революционер Саид Кътб. Смятан за бащата на ислямският фундаментализъм, Кътб е човекът, който дава литературната и нормативна рамка на идеята. Като най-силно приближаващи се до неговите възгледи са две течения в исляма, които в себе съдържат именно такива крайни фундаментални ислямски виждания. Това са салафизмът и уахабизмът.

Етимологично салафизмът означава „ас салаф ал салих“, което в превод означава праведните предци. Именно това показва и връщането на течението към корените на исляма или с други думи чистия ислям. Датира от 813 година като през

947-1031 е основа на халифата на Кадир Биалла. Следва време на упадък в течението до края на 12 век, когато сирийския богослов Ибн Таймия допълва теоретично течението. Той поставя основите на днешния салафизъм. Разширява понятието за джихад като ясно подчертава, че праведният вярващ започва да живее тогава когато напълно се разграничи от немюсюлманите.

Създава две проявления на исляма като ги нарича къща на войната и къща на исляма. Кое то на практика означава държавата да бъде или ислямска, или трябва да се воюва срещу нея. Няма компромисен вариант. Салафизма строго отхвърля научните постижения постигнати чрез рационален подход. Според тях всичко трябва да идва от Алах и всяко постижение, което не е свързано с религията бива низвергнато. Забранено е изкуството ако не е свързано с религиозни мотиви, също така са забранени всякакви форми на лукс като например парфюми или скъпи дрехи и обувки. Жените на салафитите не трябва да посещават публични места и по никакъв начин да взимат участие в социалния и политически живот. Политически – салафитите са настроени по-скоро социално като при тях е задължително богатите да помагат на бедните. Налагат идеята всеки човек да получава еднакво възнаграждение, като с тези идеи може да се види влиянието на социализма върху ислямският фундаментализъм.

Второто течение, което все още претърпява класифициране дали е клон на салафизма или е отделно течение на исляма – това е уахабизма. Възниква в края на XVIII век и се свързва с богослова шейх Мохамед Бин Абд Ал Уахаб. Като причина за създаването на течението може да се определи нуждата от отхвърлянето на османизма и опитите за внедряване на чужди културни особености. В този период и Саудитското кралско семейство приема уахабизма за своя доктрина. Уахабизмът прави реформа в правораздавателната система, като премества източника на законите от Корана към определен тесен кръг от хора, който по своя преценка издават индивидуални фетви

за различните случаи, когато това се налага. Ислямистите изповядващи ухабизъм смятат за вероотсъпници всички други ислямски форми и течения като приравняват всеки един мюсюлманин, които не изповядва ухабизъм, като неверник.

Организациите, които се създават на основата на ислямският фундаментализъм се разграничават на умерени и радикални. До колко една организация изповядваща ислямски фундаментализъм може да бъде умерена е спорен въпрос, но е факт, че някои организации определят себе си като такива. Една такава организация е „Мюсюлмански братя“. Мюсюлмански братя са първата значима фундаменталистка организация, която впоследствие дава отражение върху структурата и идеите на другите организации от подобен тип. Създадена е през 1928 година в Египет, като нейният създател е виден представител на ислямският фундаментализъм Хасан ал Банна. През 1922 година Египет получава формална независимост от Великобритания с правото да има собствена конституция в която пише, че исляма е държавна религия, а шериата за основен източник на законодателство. През 1923 година младотурците свалят последният султан и с този акт се обявява края на халифата като институция. Тези политически сътресения довеждат до разцепление в египетската общност на два лагера. От едната страна са хората, които искат налагането на светско управление на държавата с цел модернизация и намаляване на значението на религията в общественно-политическия живот. От другата страна застават хората определящи себе си като традиционалисти и целящи създаването на държавно управление ръководено само и единствено от законите на Корана. Хасан ал Банна избира да се включи към вторият лагер. С една силно мотивираща реч пред египетски работници работещи върху Суецкия канал, Банна дава началото на организацията „Мюсюлмански братя“ със завършващите думи: „Ние сме братя в делото си и в служба на исляма и по тази причина ние сме мюсюлмански бра-

тя“. Около 30-те години организацията разполага с 500 местни организации. Всяка разполага с джамия, училище и клуб. През 40-те години организациите значително нарастват до 5 000, а членовете надминават половин милион. Организацията бива подредена със строга йерархия като лидерът на организацията трябва да бъде високообразован, активен и надарен с високи морални качества мъж, който е навършил 30 години. На най-ниският етаж от строгата йерархия се намират две звена. Едното е административното в което се помещават няколко комисии, а именно финансова, политическа, правна, статистическа и комисия по анализите на общественото мнение. Второто е оперативното звено което отговаря за разпространение на идеите, връзките в ислямския свят, семействата на мюсюлманските братя, отделът за печат и физическото възпитание. Седалището се намира в Кайро и се нарича Върховна щаб-квартира. Там се намират трите върховни институции и се стопанисват от Генералният секретариат. Хасан ал Банна създава стъпаловидна структура за индивидуалното израстване в организацията. Определени са четири нива. На първото ниво кандидат-членът се определя като ал мусайд, помощник. В този период личността трябва да покаже, че се ползва с добра репутация и подписва декларация за членство в Мюсюлманските братя. Също така се задължава да плаща редовно членския си внос. Второто ниво променя ранга на члена като го прави ал мунтасиб, присъединяващ се. Третото ниво дава длъжността ал аамил което значи действащ брат. В него лицето показва завидни познания в областта на религията, рецитирайки части от Корана, извършвайки нощна молитва, събира материална милостиня и други. Най-високото ниво се дава от Ръководещият съвет на най-опитните членове на Мюсюлманските братя. В нея членът придобива ранга на ад даия ал ауджахид, муджахидин проповедник. С нарастването на членската маса огледално се сформират и полувоенни групи, като самият Банна обръщал голямо внимание на тяхното изграждане за да бъдат решавани чрез тях силовите задачи, които стоят пред организацията. По правило членовете на тези групи са изключително дисциплинирани, с добри физически данни и фанатично верни на религиозните идеали. Задачите им варират от организирана борба срещу епидемии, до „укротяване“ на политически противници. Има данни, че около 50те години полувоен-

ните формирования наброяват около 40 000 души. За да претендира за властта с други конкурентни партии, организацията на мюсюлманските братя дефинира изключително стегната и добре формулирана идеологическа платформа. Главният лозунг на движението е: „Алах-наша цел, Пророкът наш вожд, Коранът-нашата конституция, джихадът нашият път, но пътя на Алах нашата изконна мечта“. Мюсюлманските братя най-добре се приближават до европейските представи за дясна консервативна партия основана на традиционни религиозни ценности. Чрез отказването от насилието и терора в началото на XXI век организацията прави ясна заявка за участието си във властта.

Както споменах по-нагоре паралелно с организациите определящи себе си за умерени има и такива, които са крайни в действията си и политиките си, за това те се отбелязват като радикални. Организация с абсолютно радикално настроение е Хамас. Хамас е организация създадена в пределите на Палестина, като именно създаването на държавата Израел провокира и създаването на организацията. Името на движението е съкращение от Харака ал мукауама ал исламия като в превод това означава- Движение за ислямска съпротива. Принципите и идеологическите влияния на движението Хамас се коренят в организацията на Мюсюлманското братство. Много анализатори определят Движението за ислямска съпротива като палестинският вариант на Мюсюлмански братя, но разбира се с по радикален облик. Напредъка и разрастването си, движението дължи на добре изградената социална система чрез която се издържа, като на практика става независимо от държавната власт. Така Хамас се превръща в една организация наподобяваща държава в държавата. Атрактивността на движението сред ислямската общност е продиктувана от умелата социална политика насочена

именно към хората симпатизанти на Хамас. Радикалността в намеренията си организацията ясно показва със своя 36-членен програмен документ в който са залегнали принципите на стратегическата цел на организацията, а именно разрушаването и заличаването на държавата Израел от картата на света, чрез добре познатото ислямско тактическо средство-джихада. Още в първите страници на документа са цитирани думите на създателя на Мюсюлмански братя Хасан ал Банна, които гласят: „Израел ще съществува и ще продължи да съществува, докато ислямът не го изтрие така, както е изтрил други преди него. Въпреки фундаменталистката същност на организацията, Хамас не пледира за създаването на общоислямска държава, а по-скоро насочва силите и средствата си за създаване на палестинска държава, което я прави по-прагматична от другите фундаменталистски организации. Идеята на организацията е задължително палестинската държава да е ислямска, тъй като в нея ще се приложи шариатът. В случая с идеологията на Хамас, унищожаването на Израел е без алтернативно, поради това, че той се намира върху палестинска земя. Всякакви преговори и отстъпки биха влезли в противовес с идеологията на организацията. Що се отнася до другите религии, в организационният документ пише: „сигурност и спокойствие може да им се осигури само ако са в сянката на исляма“. Политическата организация вътре в движението, което определя себе си и като партия, е обгърнато в мистерия. Високата конспиративност на работа в Хамас, не позволява изтичането на никакъв вид вътрешна информация. Това предполага и радикалните политики, които се обсъждат вътре в организацията. Има информация, че за всички политически или военни мероприятия, отговаря висшият орган на движението наречен Политбюро. С това име на висшия орган ясно проличава марксистко-ленинското влияние върху движението. Военният апарат на Хамас е ключовият фактор за тази организация. Поради дейното си участие в първата интифада, Хамас изгражда една много добре организирана структура за сигурност. Създават се специални оперативни групи наречени- джихаз ал амн. На първо място задачата им е откриването на информатори на Израел и предатели на Палестина. Наказанието при залавяне на диверсант е моменталното му ликвидиране. Като допълнителни задачи, тези структури са натоваре-

ни с оперативна дейност по следене за спазването на шериата на публични и обществени места. При откриване на нередност, която се изразява в неспазването на шериатските норми, провинилите се биват притискани до крайна степен за осъществяване на самоубийствен атентат за да се „очисти допуснатия грях“. Интересен е начинът по който Хамас избира своите самоубийствени атентатори. Има няколко основни критерия, които са:

- Да бъде дълбоко религиозен и фанатично да почита ислямските духовници.
- Да бъде в отлични отношения със семейството си. Останалите членове от семейството да са силно привързани към него и делото му, като по този начин да надделее чувството за гордост над скръбта от смъртта на семейният член.
- Да не е глава на семейство, но да има многолюдно такова.
- Да бъде високо интелигентен и с добри технически познания за да може безпогрешно да изпълни поставената му задача.
- Със своя живот да бъде пример в общността която живее. Като с това се цели чрез неговото деяние да се стимулират и други да тръгнат по този път на джихада.

Всяка една самоубийствена акция на Хамас е изключително добре планирана до най-малкия детайл. Целите биват следени от „групи за наблюдение“ дълго време преди атентата. Най-често биват атакувани чужди военни бази, инфраструктурни обекти, а не са рядкост и МПС от градския транспорт. Хамас полага огромни грижи за арестуваните, пострадалите и семействата на загиналите докато са изпълнявали бойни операции. Организацията осигурява еднократна финансова помощ от порядъка от 1000 до 5000 долара, като ако дееца на бойната операция е член на Хамас винаги се плаща най-голямата сума. На роднините на загиналите се осигуряват стипендии или пълна издръжка в някое учебно заведение. Движението олицетворява един по различен поглед на ислямския фундаментализъм като той може да бъде представен като освободителен такъв. Хамас набира все по голяма сила чрез своите радикални прояви и все повече легитимност с ресурса с който разполага.

Като заключение трябва да се отбележи, че ислямският фундаменализъм се разраства с все по-агресивни темпове. От дълго време територията в която може да се срещне, не се ограничава само до някои страни в Близкия изток и Северна Африка. След миграционната вълна от 2014 година в Европа влязоха много хора изповядващи точно такъв тип ислям. По данни на немското контра-разузнаване, в Германия хората определящи себе си като слафити са над 12 хиляди души. В Швеция тази цифра варира от 200 души през 2004 до над 15 хиляди през 2016. Във Франция салафизъм изповядват около 40 хиляди души. Стръскаща е и статистиката за джамиите, които се определят като слафитски. Тази информация не трябва да бъде подминавана с невнимание. Без значение от това дали лидерите на най-радикалните и силни терористични организации са заловени или ликвидирани, идеята на ислямския фундаментализъм се разпространява като ментален вирус. Хора трето или четвърто поколение европейци са канала по които тази идея все повече се разраства в Европа. Създават се спящи клетки в общностите на хората изповядващи фундаментален ислям и тогава когато стане време за действие, тези клетки биват активирани и инструктирани как да проведат бойните си действия срещу мирните граждани. Не са случайност последните атентати именно в сърцето на Европа. Те ясно показват, че срещу заплахата трябва да има конкретни мерки за узурпирането ѝ. В противен случай не само регионалната, но и глобалната среда за сигурност би претърпяла неописуем крах.

ИЗТОЧНИЦИ:

1. Владимир Георгиев „История на религиите“ Религии по света.- издат. „Хемус“ 1995г
2. Доминик Сурдел – „Ислямът“
3. В. Чуков „Ислямският фундаментализъм“ София 2004
4. Военното изкуство на ИДИЛ Петко Стефанов Димов, автор 2020

